



ב"ל (נצרת) 6440-01-13 - מוחמד כעביה נ' המוסד לביטוח לאומי

ב"ל (נצרת) 6440-01-13 - מוחמד כעביה נ' המוסד לביטוח לאומי מחוזי עבודה נצרת

ב"ל (נצרת) 6440-01-13

מוחמד כעביה

ע"י עו"ד טארק מזאריב

נגד

המוסד לביטוח לאומי

ע"י עו"ד עדי עינב-גולן

בית הדין האזורי לעבודה בנצרת

[11.01.2013]

בפני השופט חיים ארמון

ה ח ל ט ה

1. כתב התביעה מכון כנגד עמדת הנתבע, אשר הודעה לתובע בשני מכתבים של הנתבע, מיום 12/3/12. במכתב הראשון - הודיע הנתבע לתובע כי בגין התקופה שמחודש נובמבר 2010 ואילך - דוחה הנתבע את תביעתו של התובע לגמלת הבטחת הכנסה. זאת, בשל טענת הנתבע כי התובע עושה שימוש בכלי רכב מנועי. במכתב השני - הודיע הנתבע לתובע כי בשל השלילה הרטרואקטיבית של הגמלה, נוצר לתובע "חוב" שסכום הקרן שלו הוא בסך 22,068 ₪. הנתבע ציין במכתבו זה כי ה"חוב" הנטען ינוכה מהגמלה המשתלמת לתובע מדי חודש, בשיעור של 10% מסכום הגמלה (אציין כי למרבה התמיהה (שלי) נראה שהגמלה שהנתבע התייחס אליה במכתבו זו, היא גמלת הבטחת הכנסה, מאחר שבהמשך המכתב התייחס הנתבע גם למקרה שבו, כביכול, בעתיד תחדל זכאותו של התובע לגמלת הבטחת הכנסה. ברור שעמדה זו אינו יכולה להתיישב עם עמדת הנתבע במכתבו הראשון מיום 12/3/12, על כך שהזכאות לגמלה כבר הופסקה).
2. בטרם קביעת התובענה לדיון ובטרם מתן החלטה אחרת בדבר אופן ההתדיינות בתובענה, אני מבקש מהנתבע להגיש - עד יום 14/2/13 - הודעה שבה תהיה התייחסות לאמור בסעיפים 3-5 להלן.
3. האם בעת שהגיע הנתבע למסקנה על כך שזכאותו של התובע לגמלה אמורה להישלל, הוא שקל את העקרונות שנקבעו בבג"צ 10662/04 ועוד חסן ואח' נ' המוסד לביטוח לאומי ואח' (פס"ד מיום 28/2/12). אם כן - מה הביא את הנתבע למסקנה שנכון לשלול את הזכאות בשל השימוש הנטען בכלי רכב מנועי, למרות מה שנקבע על ידי בית המשפט העליון באותו פסק דין.



אם לא - מדוע לא, והאם הנתבע מוכן לבטל את החלטתו ולהחליט מחדש בשאלת זכאותו של התובע לגמלה, לאחר שיביא בחשבון את אותם העקרונות.

4. האם הנתבע נתן לתובע זכות טיעון בטרם הגיע להחלטתו בענין שלילה רטרואקטיבית של הזכאות לגמלת הבטחת הכנסה.

אם כן - מתי וכיצד ניתנה זכות הטיעון האמורה.

אם לא - מדוע לא.

5. האם הנתבע נתן לתובע זכות טיעון בטרם הגיע להחלטתו בענין אופן גבייתו של ה"חוב" שנתבע טוען שהתובע הפך להיות חייב לו.

אם כן - מתי וכיצד ניתנה זכות הטיעון האמורה.

אם לא - מדוע לא.

6. אם יתברר שהנתבע אינו טוען כי הוא איפשר לתובע למצות את זכות הטיעון בעניינים האמורים בסעיפים 4 ו-5 לעיל, הרי שיתברר לכאורה כי הנתבע פעל בניגוד לעיקרי הצדק הטבעי ובניגוד להלכה הפסוקה. במקרה כזה, אני ממליץ לצדדים כבר כעת להסכים לכך שיינתן פסק דין מוסכם שלפיו החלטותיו האמורות של הנתבע תבוטלנה, ובמקומן יגיע הנתבע להחלטות מחודשות, לאחר שיתן לתובע זכות לטעון את טענותיו, הן בקשר לעצם קיומו של ה"חוב" והן בקשר לאופן גבייתו.

7. ההמלצה האמורה בסעיף 6 לעיל, מבוססת על חובתו של הנתבע לאפשר למבוטחים זכות לטעון את טענותיהם בטרם קבלת החלטות כגון ההחלטות שהתקבלו בעניינו של התובע.

בענין זה מופנית תשומת לבו של הנתבע להלכה הפסוקה.

בין השאר, מופנה הנתבע אל פסקי הדין הבאים: עב"ל 748/06 מסטר - המוסד לביטוח לאומי (פס"ד מיום 24/6/08, שייקרא להלן: "ענין מסטר") וכן עב"ל 32046-09-10 בן משה - המוסד לביטוח לאומי (פס"ד מיום 4/9/11 שייקרא להלן: "ענין בן משה").

בפסק הדין בענין מסטר נפסק, בין השאר, כך:

"מכאן נפנה לטענת המערער נגד החלטת המוסד בדבר שלילה רטרואקטיבית של זכאותו לגימלה וחיובו בהחזרת הסכומים ששולמו לו. בענייננו, משהגיע המוסד למסקנה כי המערער קיבל גמלת הבטחת הכנסה שלא כדין ... הפעיל סמכותו לפי סעיף 315 לחוק הביטוח הלאומי ותבע מן המערער החזר הגמלאות ששולמו לו ביתר ... זאת, מבלי שניתנה למערער הודעה מוקדמת על הכוונה להשית עליו חיוב זה. להיבטיה העקרוניים של סוגיה זו ... נדרש להלן.

...

מטיעוני באת-כוח המוסד לפנינו הוברר, כי המוסד אינו נוהג לתת הודעה מוקדמת למבוטח על הכוונה להפעיל כלפיו את הסמכות לפי סעיף 315 לחוק, לרבות במקרים בהם החוב אותו נדרש המבוטח להחזיר נקבע רטרואקטיבית למן תחילת מועד תשלום הגמלה, שלדעת המוסד שולמה בטעות או שלא כדין. במצב דברים זה נשללת זכות הטעון מן המבוטח לנסות ולשכנע את המוסד כי אינו חייב בתשלום שהושת עליו, כולו או מקצתו.

לשיטתה של באת-כוח המוסד, ניתנת למבוטח הזדמנות להשמיע גרסתו באופן ראשוני ואמיתי, בגביית הודעתו על ידי חוקר המוסד, ומכל מקום ניתן למבוטח יומו משהגיש תביעתו לבית הדין לעבודה. התנהלות מעין זו אין בידינו לקבל. כבר נפסק כי הפעלת סמכותו של המוסד בתביעה להחזרת גמלאות ויישומה, נתונות לביקורת השיפוטית של בית הדין לעבודה. בית דין זה חזר ופסק כי המוסד לביטוח לאומי כפוף לכללי המשפט המינהלי ולכללי הצדק הטבעי, ומתוקפם חב הוא חובה מוגברת של אמון ושקיפות, תום לב והגינות בהחלטותיו ובהתנהלותו כלפי המבוטחים. זאת, מתוקף היותו רשות ציבורית המופקדת על ביצוע החוק שהוא סוציאלי מעצם מהותו.

כך דרך כלל, כך גם במקרה בו הגיע המוסד למסקנה לפיה קמה סמכותו לפי סעיף 315 לחוק לתביעה רטרואקטיבית מן המבוטח להחזרת הגמלאות ששולמו שלא כדין או בטעות ובמצב בו 'מבוטח שאינו מוסר למוסד את מלוא הפרטים הנוגעים לעניינו או שמוסר חלילה פרטים שאינם נכונים, עשוי להיחשף לדרישה להחזר הכספים מכח סעיף 315 לחוק'. במקרים כאלה מן הדין שהמוסד יקדים ויודיע למבוטח על כוונתו זו, וייתן למבוטח אפשרות להביא טענותיו טרם קבלת החלטה סופית בקביעת סכום החוב, ניכוי מגמלה קיימת, או חיוב החזר כספי של החוב כולו או בחלקו.

ודוק. יש להבחין בין מצב בו המבוטח יזם את התביעה לגמלה, לבין מצב בו המוסד הוא שנקט לראשונה בפעולת חיוב כלפי המבוטח. במקרה הראשון, משמיע המבוטח טיעוניו בעצם התביעה שהגיש לזכות שמקורה בחוק, ובשים לב לטיעונים אלה מתקבלת התביעה או נדחית.

שונים פני הדברים כאשר היוזמה להגשת התביעה הינה של המוסד, כגון תביעה שמקורה בבדיקה וחקירה שכתוצאה ממנה נדרש המבוטח להחזיר גמלאות ששולמו לו בטעות או שלא כדין. במקרה כזה פועל המוסד לפי נתונים שהובאו לפניו בדו"ח חוקר או ממקורות אחרים. בעוד אשר המבוטח מצידו אינו יודע כלל במעמד מסירת ההודעה לחוקר, או בכל שלב אחר, על האפשרות או הכוונה לחייבו בהשבה רטרואקטיבית של כספים שקיבל מן המוסד.

אשר על כן, הגם שהוראת סעיף 315 לחוק הביטוח הלאומי מקנה למוסד אפשרות ניכוי סכומים ותביעת חוב להחזרת תשלומים ששולמו למבוטח רטרואקטיבית, מן הדין הוא שתינתן הודעה מראש ובכתב למבוטח על האפשרות או הכוונה לשלול זכאותו לגמלה רטרואקטיבית וטעמיה, תוך פירוט החוב הכספי בו עלול הוא להיתבע, בגין תשלומים ביתר שקיבל שלא כדין או בטעות.

כמו כן יש להעמיד את המבוטח על זכותו להגיש למוסד טיעוניו בכתב ובזמן סביר שייקבע. בדרך זו, תינתן למבוטח הזכות למצות זכויותיו טרם שיחליט המוסד לתבוע ממנו חוב העבר על תשלומים שקיבל שלא כדין. וזאת, ללא קשר לתביעה שהמבוטח יבחר להגיש או שלא להגיש לבית הדין לעבודה, בהשגה על החלטת המוסד בעניינו.

כפי הנראה, הלכה פסוקה זו לא שכנעה את הנתבע, אשר המשיך בדרכו לשלול גמלאות באופן רטרואקטיווי בלא לתת זכות טעון למבוטחים בטרם קבלת ההחלטה על כך.

על כן, בפסק הדין בענין בן משה (שניתן - כזכור - למעלה מ-3 שנים לאחר פסק הדין בענין מסטר), חזר בית הדין הארצי לעבודה על ההלכה שנפסקה בענין מסטר. וקבע, בין השאר, כך:
 "מכאן השאלה הנשאלת לענין שלילת רטרואקטיביות של הזכאות לגמלת הבטחת הכנסה, וזכות הטיעון הנתונה לזכאי לגמלה, קודם למתן החלטה בדבר חוב שנוצר עקב שלילת הזכאות כאמור.

בסעיף 23 לחוק הבטחת הכנסה, תשמ"א-1980 נקבעה תחולת הוראתו של סעיף 315 לחוק הביטוח הלאומי ... שלפיו נתונה למוסד לביטוח לאומי הסמכות לנכות או לתבוע החזר גמלאות ששולמו למבוטח בטעות או שלא כדין. על דרך הפעלת סמכות המוסד לביטוח לאומי בשלילת רטרואקטיביות של הזכאות לגמלה ששולמה שלא כדין, עמדה השופטת נילי ארד (כתוארה אז) בהרחבה, בפסק הדין בענין בני מסטר בהדגישה כי 'המוסד לביטוח לאומי כפוף לכללי המשפט המנהלי ולכללי הצדק הטבעי, ומתוקפם חב הוא חובה מוגברת של אמון ושקיפות, תום לב והגינות בהחלטותיו ובהתנהלותו כלפי המבוטחים. זאת, מתוקף היותו רשות ציבורית המופקדת על ביצוע החוק שהוא סוציאלי מעצם מהותו' ...

הנה כי כן, הדברים מדברים בעד עצמם. הלכה היא כי קודם לקבלת החלטה בדבר שלילת רטרואקטיביות של גמלה, נתונה למבוטח זכות הטיעון, ועל המוסד לביטוח לאומי לאפשר למבוטח לממש את זכותו, ולהתייחס לכוונת המוסד לשלול רטרואקטיביות גמלה ששולמה לו.

...

המוסד אינו חולק על זכות הטיעון העומדת למבוטח קודם שמופעלת כלפיו הסמכות לפי סעיף 315 לחוק הביטוח הלאומי, לשלילת רטרואקטיביות של זכותו לגמלה. המוסד אף מפנה להנחיות שהוצאו על ידו לענין דרך הפעלת הסמכות לפי הוראת הסעיף, בהן באה לידי ביטוי האפשרות הניתנת למבוטחים למצות את זכות הטיעון. לטענת המוסד, במכתבו אל המערער מיום 24.6.08, ניתנה למערער הזכות להשיג בתוך 45 ימים על ההחלטה לשלול גמלתו רטרואקטיבית, אלא שהוא בחר שלא למצות את זכותו והגיש ישירות את תביעתו לבית הדין. עיון בהחלטת המוסד מעלה כי אין היא עונה על הנדרש לענין זכות הטיעון הנתונה למבוטח עוד קודם לקבלת החלטה בעניינו.

...

נמצא אפוא שהחלטת המוסד התקבלה בלא שהתאפשר למערער קודם לכן למצות את זכות הטיעון לגביה. לכל היותר התאפשר לו על פי ההחלטה להשיג בפני המוסד על החלטה שכבר התקבלה בענין שיעור החוב. כמו כן, לא ניתנה לו זכות הטיעון לענין עצם קיומו של חוב והסיבה להיווצרותו. בדרך זו בה נקט המוסד, אין כדי לענות על דרישות הדין בדבר זכות הטיעון הנתונה למי שצפוי להיפגע מן ההחלטה עוד קודם שמתקבלת החלטה בענינו, ובקשר לכל מרכיבי ההחלטה.

...

הנה כי כן, דרך המלך היא בקיום מוקדם של זכות הטיעון, ולא באופן שבו מתאפשר לפרט למצות זכותו על דרך של הגשת השגה על החלטת הרשות לאחר שהתקבלה.

...

הנה כי כן, זכות הטיעון נתונה למבוטח בטרם קבלת החלטה בדבר שלילת רטרואקטיביות של זכותו לגמלה, היווצרות חוב, סכום החוב, הכוונה לגבותו ודרכי הגבייה. בקשר לכל אלה אין הצדקה לחרוג מן הכלל בדבר מימוש ומיצוי זכות הטיעון טרם קבלת החלטה. לטעמנו, ראוי הדבר כי כללים אלה ימצאו ביטויים ובאופן ברור, בהנחיות המוסד. 8. החלטה בדבר המשך ההליכים תינתן לאחר הגשת הודעת הנתבע או לאחר חלוף המועד להגשתה, על פי המוקדם מבין המועדים.

ניתנה היום, כ"ט בטבת תשע"ג, 11 בינואר 2013, בהעדר הצדדים.